

Škola chování / Aktivita pro nácvik a řešení
náročných situací ve škole

Jak pracovat s kartami

**SO
FA**

Obsah

A

Obecný rámec práce s kartami / 4

Karty obsahující situace

Karty obsahující aktivity

B

Praktické tipy pro práci s kartami / 6

Situace

Aktivity

C

Naplňování revidovaného RVP ZV / 8

Průřezová témata

Podpora klíčových kompetencí

Rozvoj gramotností

Rozvoj vzdělávacích oblastí

Autoři:

Kateřina Mannová,

Monika Kubásková,

Anna Witzany

© 2026 Society for All, z. s.

a.ba
ku.s
NADAČNÍ FOND

SO
FA

Obecný rámec práce s kartami

Balíček obsahuje 83 karet s různými situacemi v různých prostředích školy a 22 karet obsahujících aktivity s inspirací pro různé typy zážitkových metod.

Sada karet je určena k nácviku a upevnování vhodného chování ve školách. Využití karet musí být v souladu s **principy pozitivní podpory** chování, tedy:

1. Chování s pomocí karet **vysvětlujeme, zkoušíme** a v případě potřeby vlídně korigujeme chybné předpoklady žáků.
2. Při práci **oceňujeme** zapojení žáků, hledání správných odpovědí a zájem o téma ve formě otázek a diskuzí nad řešeními.
3. Správná jsou ta řešení, která **naplňují hodnoty** školní komunity, a budou se tedy na různých školách lišit. Pokud řešení odpovídá školnímu řádu a morálním hodnotám, ale neodpovídá našim očekáváním, je to podnět ke společné diskuzi.
4. Práce s kartami je efektivní, pokud žáci baví. Umožňujeme žákům vymýšlet nebo upravovat aktivity a zvolit si **alternativní formu nebo náplň**, pokud práci s kartami odmítají.
5. Dbáme na to, aby se žáci mohli učit **nápodobou našeho chování** a pravidla se vztahovala také na dospělé; jdeme žákům vzorem.

6. Práce s kartami je doplněk našeho celkového přístupu ke žákům. Proto často **oceňujeme vhodné chování v různých prostorech a situacích** i mimo aktivity s kartami.
7. V případě náročného chování nebo porušení pravidel **zjišťujeme příčinu tohoto chování**.

Informace k Pozitivní podpoře chování (PBIS) jsou dostupné na <https://www.societyforall.cz/pbis>.

Systematický nácvik chování pomáhá žákům porozumět a prožít, jaké chování je v jakých situacích a místech vhodné, a poskytuje jim příležitost si ho bezpečně vyzkoušet a upevnit. Tím se nejen posiluje pozitivní školní klima, ale zároveň se preventivními aktivitami **snižuje výskyt nevhodného chování**.

Karty podporují jednotné **porozumění mezi žáky i zaměstnanci školy očekáváním v oblasti chování** a přispívají tak k vytváření předvídatelného, bezpečného a respektujícího prostředí. Pravidelná práce s kartami podporuje rozvoj

sociálních a komunikačních dovedností žáků, posiluje schopnost empatie a zodpovědného rozhodování.

Karty jsou určeny pro žáky 1. a 2. stupně základní školy a mají různé možnosti **využití v průběhu celého školního roku**. Práci s nimi lze zařadit nejen na jeho začátku při nastavování pravidel, ale také v obdobích návratu do školního prostředí po delší absenci (např. po vánočních nebo jarních prázdninách) nebo jako pravidelný doplněk vzdělávacích aktivit.

Využívat aktivity je možné v průběhu běžné výuky, během třídnických hodin nebo při potřebě připomenutí a posílení žádoucího chování v konkrétních situacích mimo výuku. Uplatnění aktivity nacházejí také v rámci projektových dnů, školních akcí nebo komunitních aktivit. Výstupy z práce s kartami mohou sloužit rovněž jako praktická pomůcka při **začleňování nově příchozích žáků či pedagogických pracovníků** do školní komunity. Mohou usnadnit seznámení s pravidly školy, a podpořit tak rychlou orientaci v očekávaných spojených s chováním.

Některá **témata mohou být pro žáky citlivá**, proto je důležité přistupovat k nim s ohledem na bezpečné a respektující prostředí. Pokud se v průběhu práce s kartami otevře obtížné nebo emočně náročné téma, věnujte zvýšenou pozornost tomu, jak žáci reagují, a nabídněte jim prostor pro sdílení podle jejich potřeb nebo přerušení aktivity. Není nutné vše dořešit okamžitě – někdy stačí ujistit žáky, že jejich prožitek je v pořádku, a k tématu se vrátit později. V případě potřeby se poraďte s kolegy ze školního poradenského pracoviště nebo kontaktujte SOFA na info@so-fa.cz.

Karty obsahující situace

Karty jsou uspořádány do 11 tematických okruhů, které pokrývají **různá prostředí školy** (třída, chodba, jídelna, šatny, toalety, tělocvična, hřiště, knihovna, online) a prostředí s ní související (areál školy, online, dopravní prostředky).

Každá karta představuje konkrétní situaci s příkladem nevhodného chování nebo s reakcí žáka či žákyně, jež slouží jako **podnět k zamyšlení a diskuzi**. Otázka navazující na situaci směřuje žáky k hledání vhodnějších způsobů, jak se zachovat, a umožňuje jim aktivně se zapojit do procesu osvojení si vhodného chování.

Při práci se situačními kartami je vhodné poskytnout žákům dostatek času na seznámení se s jednotlivými situacemi a na přemýšlení o **vhodnějších možnostech chování**. Každá předestřená situace může být řešena vícero způsoby – je proto žádoucí vést žáky k vlastnímu hledání odpovědí, k jejich zdůvodňování a k objevování smyslu pravidel a vhodného chování.

Karty obsahující aktivity

Součástí balíčku je také soubor aktivit, které mohou sloužit jako **inspirace pro formy práce se situačními kartami**. Aktivity jsou rozděleny do čtyř oblastí (hraní rolí, komunikační aktivity, výtvarné a kreativní aktivity a tvůrčí psaní). Cílem těchto aktivit je nabídnout učitelům konkrétní a zároveň flexibilní možnosti k začlenění práce se situačními kartami do výuky.

Každá aktivita by měla být vždy uzavřena **společnou reflexí**, která pomůže upevnit si hlavní sdělení, poskytne žákům prostor pro zpětnou vazbu a podpoří jejich vlastní

uvědomění. Při volbě konkrétních aktivit berte v úvahu složení skupiny, věk žáků a jejich individuální potřeby.

B

Praktické tipy pro práci s kartami

Ze začátku zkoušejte pracovat spíše **s mladšími žáky** (např. 3.–5. ročník) nebo ve třídách, kde **předpokládáte dobrý průběh** práce s kartami. Později lze práci rozšířit na starší žáky nebo do tříd, kde potřebujete chování více řešit – se zavedením vám pomohou předchozí pozitivní zkušenosti.

Je vhodné začít pracovat s kartami **za podpory dalšího kolegy/kolegyně**, asistenta/ky pedagoga nebo školního poradenského pracoviště. Pokud začínáte sami a máte obavy ze zavedení této činnosti, kontaktujte SOFA na info@so-fa.cz.

Situace

1. Projděte si karty a vyberte pro práci ta prostředí, která jsou vzhledem **k vaší škole relevantní**. Do sady lze **doplňovat vlastní prostředí a situace** dle potřeby (například specializovaná učebna, divadlo, školní zahrada apod.).
2. Vybírejte relevantní situace, které si s žáky potřebujete upevňovat, nebo upravujte jejich formulaci dle kontextu

vaší školy. Při dotváření konkrétních situací se zaměřujte na **nevhodné chování, které se na vaší škole běžně opakuje**. Nevhodné chování, které se vyskytuje jen u několika žáků, není vhodné řešit ploště touto učební pomůckou.

3. Zamyslete se, **jaké jsou varianty vhodného chování v situacích na kartách**, které budete používat, a konzultujte je v rámci školy. Pokud se na podobě vhodného chování v některých situacích výrazně neshodnete, dané situace nepoužívejte a nejdříve v rámci pedagogického sboru diskutujte o tom, jakému chování by se měli žáci v souvislosti s danými situacemi učit. Fixování nesourodých modelů chování není vhodné.
4. Pro první aktivitu vyberte **raději méně situací nebo jedno prostředí** – je pravděpodobné, že téma žáky podnítl k větší diskuzi o tématu chování obecně. Volte tedy také témata, u kterých by nemělo dojít k rozporování vhodného chování, můžete se při tom opřít např. o školní řád.

5. Postavy vystupující v situacích je možné měnit nebo **diskutovat o různých variantách**. Např. místo *spolužačka* můžete říct *učitel*, *dospělý* nebo jednoduše *někdo*. Nedoporučujeme však uvádět konkrétní jména.

Aktivity

- Vybírejte zpočátku takové aktivity, které se podobají **formátu, na nějž jsou žáci zvyklí**, nebo aktivitu přizpůsobte zavedenému způsobu práce. Později naopak volte zajímavější aktivity a ty, v nichž žáci chování hrají. Ty mají větší efekt na učení.
 - Zvažte, **kolik času** budete s ohledem na velikost třídy a obvyklé tempo práce žáků na aktivitu potřebovat, a počítejte s větší časovou rezervou, kterou můžete využít k reflexi aktivity. Velikosti skupin upravujte podle časových možností.
 - Aktivity jsou efektivnější, když jsou realizovány **na místech, kde se odehrávají modelové situace** (např. chodba, šatna). Promyslete také možnosti daného prostředí tak, aby umožnilo využívat skupinovou či samostatnou práci a mohli jste umístit karty situací na dobře přístupné místo.
 - Některé aktivity umožňují propojit konkrétní situace s **celoškolními hodnotami** (sjednocená očekávání napříč školou). Pokud škola nemá stanoveny hodnoty, je možné před aktivitou společně s žáky definovat hodnoty důležité pro jejich třídu nebo vycházet z třídních pravidel.
 - Promyslete předem, zda skupiny určíte (např. losováním), nebo budou mít žáci **možnost zvolit si skupiny sami**.
- Vlastní volba je vhodnější, pokud se jedná o aktivity hraných situací nebo některé kreativní aktivity, při kterých vnímáte, že by se žáci mohli stydět. Případně si mohou sami ve skupině zvolit různé role (kdo hraje, kdo komentuje apod.).
- Zvažte, zda by u vybrané aktivity žákům pomohla dodatečná struktura. Můžete například využít **rozdělení rolí** ve skupině (časoměřič, zapisovatel, mluvcí – nebo varianty, které se žáky běžně využíváte) či **pravidla pro sdělení odpovědí** (jednou větou / tři slova / mazací tabulka / ukazování palcem nahoru a dolů).
 - Pro dodržování času aktivit můžete pro vybrané kroky upřesnit očekávaný čas. **Časomíru** lze promítat na interaktivní tabuli nebo upozornit žáky před uplynutím času sdělením „Za tři minuty aktivitu ukončíme“.
 - Většinu aktivit pro mladší žáky je vhodné **žákům nejdříve ukázat**. Požádejte o dobrovolníka a pro všechny společně předvedte celý postup dané aktivity.
 - Je vhodné před aktivitou připomenout chování nebo **pravidla pro daný způsob práce** (samostatná práce, skupiny apod.), například to, že komunikace probíhá klidným (tzv. půlmetrovým) hlasem a kde budou žáci pracovat (např. spojené lavice, koberec na zemi).
 - Aktivity lze se žáky **fotit nebo natáčet** (především hraní rolí) a využít záznamy v prostorech školy nebo při školních akcích k připomenutí vhodného chování.
 - Některé žáky lze určit jako pozorovatele, pro které připravíte otázky

a úkoly, na kterých pracují během pozorování aktivit, nebo využít **jiné specifické role**, které si mohou vybrat žáci, kteří preferují alternativní

zapojení do aktivit (např. samostatnou práci místo skupinové).

Naplňování revidovaného RVP ZV

Navržená sada karet přináší učitelům nástroj, který je plně v souladu s principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV, 2024) a podporuje dosahování řady očekávaných výsledků učení (OVU).

Průřezová témata

Karty nabízí přímé napojení na průřezová témata RVP ZV. V oblasti **Péče o sebe a druhé** rozvíjí seberegulaci, schopnost spolupráce a řešení konfliktů. OVU tématu **Společnost pro všechny** jsou podporovány skrze respektování pravidel a aktivní zapojení do rozhodovacích procesů. **Udržitelné prostředí** je zohledněno v rámci odpovědného chování v prostoru školy a jejím okolí.

Podpora klíčových kompetencí

Práce s kartami přispívá k rozvoji **kompetence k učení**, neboť žáci jsou vedeni k aktivnímu hledání řešení, reflexi a formulaci závěrů. Prostřednictvím diskuze

a kooperativních aktivit je posilována **kompetence komunikativní**. Žáci se učí formulovat své názory, naslouchat druhým a argumentovat. **Kompetence sociální a personální** je rozvíjena skrze nácvik kooperace, empatie a řešení konfliktů. **Kompetence občanská** je podporována v situacích vyžadujících respektování pravidel, práv a potřeb ostatních členů komunity. **Kompetence k řešení problémů** je posilována při hledání alternativních postupů v náročných sociálních interakcích a při uvědomování si důsledků vlastních rozhodnutí.

Rozvoj gramotností

Čtenářská a pisatelská gramotnost je posilována čtením a interpretací situačních popisů, formulací vlastních řešení a reflexivním psaním. **Logicko-matematická** gramotnost se uplatňuje při analýze situací, plánování kroků a zvažování příčinných vztahů.

Rozvoj vzdělávacích oblastí

Jazyk a jazyková komunikace: Práce s kartami rozvíjí aktivní i receptivní složky jazykové komunikace. Žáci čtou a interpretují zadání, formulují vlastní řešení, vedou diskuze a prezentují argumenty. Rozvíjí se slovní zásoba, porozumění textu, schopnost strukturovat projev a přizpůsobit ho kontextu.

Informatika: Situace a aktivity zaměřené na online prostředí posilují porozumění principům digitální komunikace, bezpečnosti a etiky. Žáci rozpoznávají rizika digitálního prostředí a aplikují pravidla pro bezpečné sdílení obsahu.

Člověk a jeho svět: Modelové situace umožňují propojit učivo o přírodním i společenském prostředí s reálným životem. Žáci zkoumají vztahy mezi lidmi a prostředím, reflektují své místo v komunitě a dopady každodenních rozhodnutí na sebe i ostatní.

Člověk a společnost: Diskuzní a rozhodovací aktivity podporují porozumění společenským souvislostem. Žáci analyzují konflikty, hledají řešení a uplatňují pravidla demokratického rozhodování.

Výchova k občanství: Karty podporují participaci, odpovědné rozhodování a respekt k právům druhých. Diskuze, rozhodování či řešení komunitních problémů učí žáky chápat principy občanské společnosti a udržitelnosti.

Umění a kultura: Některé aktivity vedou žáky k tvořivému zpracování situací výtvarným, literárním či dramatickým vyjádřením. Improvizace a dramatizace rozvíjejí neverbální komunikaci, prožitek a schopnost vyjádřit emoce, podporují

spolupráci a vnímání role jednotlivce v tvůrčím kolektivu.

Člověk, zdraví a bezpečí: Situační modely učí žáky reagovat na náročné a krizové situace a posilují dovednosti v oblasti prevence rizika.

Člověk, jeho osobnost a svět práce: Projekty a praktické úkoly rozvíjejí pracovní návyky, zodpovědnost, spolupráci a schopnost plánovat. Žáci si uvědomují své silné stránky, zájmy a možnosti jejich uplatnění v rámci budoucí profese.

Dopad na školní klima a wellbeing

Systematická práce s kartami podporuje vytváření **bezpečného prostředí**, ve kterém žáci mohou modelovat a trénovat vhodné chování, čímž se posiluje pocit **sounáležitosti a předvídatelnosti**. Důraz na pozitivní podporu chování a oceňování úsilí žáků přispívá k jejich **vnitřní motivaci** a celkové **spokojenosti ve škole**. Zapojení žáků do úprav aktivit podporuje jejich **autonomii a možnosti podílet se na budování školního klimatu**, což je v souladu s podporou **wellbeingu** a dlouhodobou udržitelností změn v chování.

Přejeme vám a vašim žákům příjemné chvíle při budování školní komunity založené na pozitivním přístupu a rozvoji vztahů.

a•ba
ku•s
NADAČNÍ FOND